

Innhold

Forord	15
Kapittel 1 Arbeidsavtalens parter	17
1.1 Innledning	17
1.2 Arbeidstakerbegrepet	19
1.2.1 Arbeidstakerbegrepets betydning	19
1.2.2 Tolkingsmomenter	20
1.2.3 Eksempler fra rettspraksis	22
1.2.4 Ombud og verv mv.	26
1.2.5 Arbeidstakerbegrepet i andre lover	27
1.2.6 Arbeidstakerbegrepet i statsansatteloven	29
1.2.7 Arbeidstakerbegrepet i EØS-retten	31
1.3 Arbeidsgiverbegrepet	34
1.3.1 Arbeidsmiljølovens arbeidsgiverbegrep	34
1.3.2 Arbeidsgiverbegrepet i stat og kommuner	35
1.3.2.1 Kommuner og fylkeskommuner	35
1.3.2.2 Andre ordninger – brukerstyrt personlig assistanse	37
1.3.2.3 Staten	40
1.4 Virksomhetsbegrepet	41
1.4.1 Virksomhetsbegrepet i arbeidsmiljøloven	41
1.4.2 Virksomhetsbegrepet i staten	43
Kapittel 2 Arbeidstakernes rettigheter ved virksomhetsoverdragelse ...	44
2.1 Innledning	44
2.2 Oversikt over regelverket	44
2.2.1 EU-direktivene om virksomhetsoverdragelse	44
2.2.1.1 Oversikt	44
2.2.1.2 Kort om geografisk virkeområde	45
2.2.2 Arbeidsmiljølovens regler om virksomhetsoverdragelse ...	46
2.2.3 Betydningen av reglens EØS-rettslige bakgrunn	47
2.2.3.1 Oversikt	47
2.2.3.2 Nærmere om formål og tolking	50
2.3 Når er det en virksomhetsoverdragelse?	52
2.3.1 Grunnleggende vilkår	52
2.3.2 Overføringen må skje til en annen arbeidsgiver	52

2.3.2.1	Begrepsbruken	52
2.3.2.2	Aksjesalg	53
2.3.2.3	Overføringer i konsern	53
2.3.2.4	Stat og kommune	55
2.3.3	Overdragelsesform	57
2.3.3.1	Kontraktskravet	57
2.3.3.2	Anbud og andre trepartsforhold	59
2.3.3.3	Overføring ved lov eller forvaltningsvedtak	60
2.3.4	Gjenstand for overdragelse	61
2.3.4.1	Innledning	61
2.3.4.2	En selvstendig enhet som beholder sin identitet	62
2.3.4.3	Begrepet «selvstendig økonomisk enhet»	63
2.3.4.4	Identitetskravet	64
2.3.5	Hvem omfattes av reglene?	71
2.3.6	Tidspunktet for overdragelse	74
2.3.7	Særlige problemstillinger i offentlig sektor	76
2.3.7.1	Virksomhetsbegrepet	76
2.3.7.2	Arbeidstakerbegrepet – public law	77
2.4	Rettsvirkninger av at det foreligger en virksomhetsoverdragelse	79
2.4.1	Oversikt	79
2.4.2	Rettighetsovergangen	80
2.4.2.1	Hovedregler	80
2.4.2.2	Lovbaserte rettigheter	82
2.4.2.3	Forutgående tjenestetid (ansiennitet)	84
2.4.2.4	Betingede, eller ikke-overførbare rettigheter	86
2.4.2.5	Henvisningsklausuler	87
2.4.3	Rettigheter etter tariffavtalen	89
2.4.3.1	Overgang av tariffavtalen	89
2.4.3.2	Individuelle rettigheter som følger av tariffavtale	93
2.4.4	Overføring av pensjonsrettigheter	95
2.4.5	Valg- og reservasjonsretten	98
2.4.6	Oppsigelsesvernet	107
2.5	Representasjon	111
2.5.1	Innledning – bakgrunn	111
2.5.2	Begrepet «tillitsvalgte»	112
2.5.3	Hovedregel: fortsatt representasjon	112
2.6	Informasjon og drøfting	113
2.6.1	Innledning	113
2.6.2	Nærmere om drøftings- og informasjonsplikten	115
2.6.3	Konsekvenser av brudd på informasjons- og drøftingsplikten	116
	Kapittel 3 Arbeidsgivers endringsadgang – styringsretten	118
3.1	Innledning	118
3.2	Styringsretten som rettslig norm	118

3.3	Saklighetskravet	119
3.4	Arbeidsforholdets rammer – tolkning av arbeidsavtalen	120
3.5	Grunnpregstandarden	122
3.6	Styringsrettens rekkevidde og begrensninger	124
3.6.1	Materiell styringsrettskompetanse	124
3.6.2	Prosessuell styringsrettskompetanse	125
3.6.3	Personell styringsrettskompetanse	125
3.6.4	Styringsretten som restkompetanse	126
3.7	Styringsretten i statlig sektor – noen særregler	126
3.7.1	Samme grunnleggende prinsipper for styringsretten i alle sektorer	126
3.7.2	Statsansatteloven § 16	127
3.7.2.1	Styringsretten ved organisasjonsendringer	128
3.8	Kasuistikk	129
3.8.1	Endringer i organisatorisk plassering	129
3.8.2	Bortfall av lederoppgaver	130
3.8.3	Endring av tittel	131
3.8.4	Endringer i arbeidsvolum	131
3.8.5	Endringer i arbeidsmetoder på grunn av ny teknologi	131
3.8.6	Endringer i arbeidsoppgaver	132
3.8.7	Bortfall av midlertidige oppgaver	133
3.8.8	Endringer av fremmøtested	134
3.8.9	Endringer i arbeidsforholdet under arbeidstakers fravær	134
3.8.10	Endringer av arbeidstiden	135
3.8.11	Endringer i lønn	136
3.8.12	Endringer av etablerte goder	136
3.8.13	Oppsummering	137
3.9	Særlig om endring av arbeidssted	137
3.9.1	Innledning	137
3.9.2	Endringer av arbeidssted – statlige virksomheter	138
3.9.3	Flytteplikt for embetsmenn	139
3.9.4	Rettspraksis vedrørende endring av arbeidssted	140
3.9.5	Oppsummering	142
3.10	Statsansatteloven § 16 andre ledd – utvidet styringsrett	142
3.10.1	Innledning	142
3.10.2	Adgangen til å avtale utvidet styringsrett	143
3.10.3	Bakgrunnen for lederlønsavtalene i staten	144
3.10.4	Statsansatteloven § 16 andre ledd	144
3.10.5	Standardkontraktens saksbehandlingskrav	146
3.11	Saksbehandling ved gjennomføring av endringer	147
3.11.1	Krav om forsvarlig grunnlag	147
3.11.2	Avtaleavklaring	147
3.11.3	Resignasjonsplikt	148
3.11.4	Endringsoppsigelser	148
3.11.5	Overskridelser av grensen for styringsretten	149

4.10	Brudd på vilkårene for midlertidig ansettelse eller åremål	189
4.10.1	Arbeidsmiljøloven.	189
4.10.2	Statsansatteloven	190
4.10.3	Enkelte prosessuelle spørsmål	191
4.11	Forbud mot diskriminering av deltidsansatte og midlertidig ansatte	192
4.11.1	Historikk	192
4.11.2	Diskrimineringsforbudet	193
4.11.3	Forbudet gjelder alle sider ved arbeidsforholdet.	196
Kapittel 5 Innleie av arbeidskraft		199
5.1	Innledning	199
5.2	Avgrensningen mellom innleie og entreprise.	200
5.3	Innleie fra bemanningsforetak (vikarbyrå)	202
5.3.1	Vilkår – arbeidsmiljøloven § 14-12.	202
5.3.2	Vilkår – statsansatteloven § 11, jf. § 9	204
5.3.3	Likebehandlingsprinsippet	205
5.3.4	Opplysningsplikt, innsynsrett og solidaransvar	208
5.4	Innleie fra produksjonsbedrift	210
5.5	Brudd på regelverket	211
Kapittel 6 Nedbemanning.		212
6.1	Innledning	212
6.2	Saklighetsnormen i arbeidsmiljøloven § 15-7	213
6.2.1	Rettslig utgangspunkt	213
6.2.2	Virksomhetens behov for nedbemanning	215
6.2.3	Plikten til å tilby annet passende arbeid	216
6.2.4	Interesseavveiningen	218
6.2.5	Utvelgelsen	219
6.2.5.1	Rettslig utgangspunkt.	219
6.2.5.2	Utvelgelseskrets	220
6.2.5.3	Utvelgelseskriterier	222
6.2.5.4	Kvalifikasjoner.	223
6.2.5.5	Ansiennitet	223
6.2.5.6	Særlige sosiale hensyn mv.	225
6.2.5.7	Forbudet mot diskriminering av deltidsansatte, midlertidig ansatte mv.	225
6.2.5.8	Arbeidstakers alder	226
6.2.5.9	Midlertidig ansatte	228
6.2.5.10	Deltidsansatte.	228
6.2.5.11	Sykemeldte, gravide, arbeidstakere i foreldrepermisjon mv.	229
6.2.6	Krav til vurdering og dokumentasjon	230
6.2.7	Oppsigelser som følge av at driften settes ut til andre	231
6.2.7.1	Avgjørelsen om å sette driften ut på oppdrag	231

6.2.7.2	Oppsigelser som skyldes at driften settes ut til selvstendige oppdragstakere	232
6.2.7.3	Forholdet til reglene om virksomhetsoverdragelse	234
6.2.7.4	Forholdet til det alminnelige saklighetskravet i § 15-7	235
6.2.8	Domstolsprøving	235
6.3	Nedbemanning i statlige virksomheter	236
6.3.1	Lovhistorikken	236
6.3.2	Saklighetsnormen i statsansatteloven	237
6.3.3	Tilbud om annen passende stilling	239
6.3.4	Interesseavveiningen etter statsansatteloven § 19	240
6.3.5	Utvelgelsen	241
Kapittel 7 Fortrinnsrett		243
7.1	Innledning	243
7.2	Fortrinnsretsreglene i arbeidsmiljøloven	244
7.2.1	Oppsigelser på grunn av virksomhetens forhold	244
7.2.2	Arbeidstaker må være kvalifisert for stillingen	245
7.2.3	Ansettelsestid og fortrinnsrettsperiodens varighet	246
7.2.4	Fortrinnsrett for midlertidig ansatte	247
7.2.5	Valg mellom flere fortrinnsberettigede	248
7.2.6	Arbeidsgivers aktivitetsplikt	248
7.2.7	Bortfall av fortrinnsretten	249
7.3	Fortrinnsretten etter statsansatteloven	250
7.3.1	Omplasseringsplikt og fortrinnsrett	250
7.3.2	Fortrinnsrett til annen passende stilling i staten	251
7.3.2.1	Fortrinnsretten gjelder passende stillinger i alle statlige virksomheter	251
7.3.2.2	Krav til oppsigelsesgrunnlaget	251
7.3.2.3	Annen passende stilling	252
7.3.2.4	Krav om forutgående tjenestetid og fortrinnsrettsperiodens lengde	253
7.3.2.5	Kvalifikasjonskrav	253
7.3.2.6	Stillinger som ikke gir fortrinnsrett til ledige stillinger i staten	254
7.3.3	Særlig om fortrinnsrett for embetsmenn	254
7.3.4	Håndteringen av krav om fortrinnsrett	254
7.4	Fortrinnsrett for deltidsansatte	255
7.4.1	Bakgrunn	255
7.4.2	Arbeidsmiljøloven § 14-3	256
7.4.3	Hvilken stilling gjelder fortrinnsrett til?	256
7.4.4	Den deltidsansatte må være kvalifisert	257
7.4.5	Virksomheten må ikke påføres vesentlige ulemper	258
7.4.6	Arbeidsgivers og arbeidstakers aktivitetsplikt	259

7.4.7	Midlertidig deltidsansattes fortrinnsrett til utvidet stilling	259
7.5	Prioritet mellom ulike grupper fortrinnsberettigede	260
7.6	Deltidsansattes fortrinnsrett i staten.	261
7.7	Fortrinnsrett ved utøvelse av reservasjonsrett	262
7.8	Tvisteløsningsnemndas kompetanse og avgjørelser	263
7.9	Rettsvirkninger ved brudd på fortrinnsrettsreglene	265

Kapittel 8 Informasjons- og drøftingsplikten ved omstilling

og nedbemanning	. . . . .	267
8.1	Innledning	267
8.2	Ulike former for omstilling	268
8.2.1	Endringsprosesser	268
8.2.2	Tilrettelegging og medvirkning.	268
8.3	Arbeidsmiljøloven kapittel 8	269
8.3.1	Formål og bakgrunn	269
8.3.2	Virkeområde	270
8.3.3	Gjenstand for informasjon og drøfting	270
8.3.4	Tidspunkt for informasjon og drøfting	271
8.3.5	Forholdet til tariffavtaler.	271
8.3.6	Fortrolige opplysninger.	272
8.3.7	Forholdet til arbeidsmiljølovens øvrige bestemmelser	272
8.3.8	Tilsyn.	273
8.4	Informasjons- og drøftingsplikt ved masseoppsigelser	273
8.4.1	Innledning	273
8.4.2	Reglenes bakgrunn og formål	273
8.4.3	Begrepet «masseoppsigelse».	274
8.4.4	Når skal drøftelsene innledes?	275
8.4.5	Arbeidsgivers opplysningsplikt.	275
8.4.6	Arbeidstakernes tillitsvalgte	276
8.4.7	Bistand av sakkyndige.	276
8.4.8	Brudd på arbeidsgivers plikter etter § 15-2.	277
8.4.9	Melding til NAV – virkningstidspunkt	278
8.5	Særlig om omstilling i staten	278
8.5.1	Innledning	278
8.5.2	Hovedavtalen i staten – formål og intensjoner	280
8.5.3	Hovedavtalen i staten – former for medbestemmelse.	280
8.5.3.1	Informasjon	280
8.5.3.2	Drøftinger.	281
8.5.3.3	Forhandlinger.	281
8.5.3.4	Unntak for politiske beslutninger.	282
8.5.3.5	Protokoller/referat	283
8.5.4	Omstillingsavtaler.	283
8.5.5	Intern omorganisering.	284
8.5.5.1	Bemanningsplan og stillingsbeskrivelser.	284

8.5.5.2	Kompetansekartlegging	285
8.5.5.3	Kartleggingssamtaler	285
8.5.5.4	Innplassering	285
8.5.6	Nærmere om innplasseringsprosessen	286
8.6	Rett til å følge arbeidsoppgavene	287
8.7	Noen dilemmaer	289
Kapittel 9	Saksbehandlingen ved nedbemanning	291
9.1	Innledning	291
9.2	Generelle saksbehandlingskrav	292
9.3	Arbeidsmiljølovens saksbehandlingsregler	293
9.3.1	Arbeidsgivers drøftingsplikt med arbeidstaker	293
9.3.1.1	Lovgrunnlaget	293
9.3.1.2	Innkalling til drøftelsesmøte	293
9.3.1.3	Formålet med drøftelsesmøtet	294
9.3.1.4	Arbeidsgivers representant	294
9.3.1.5	Arbeidstakers rett til bistand av rådgiver	295
9.3.1.6	Drøftelsene	295
9.3.1.7	Protokoll	296
9.3.2	Oppsigelsesbeslutningen	296
9.3.2.1	Vedtakskompetanse	296
9.3.2.2	Formkrav ved oppsigelse	296
9.3.2.3	Når er oppsigelsen mottatt?	297
9.3.3	Begrunnelsesplikt	297
9.3.4	Forhandlinger	298
9.3.4.1	Arbeidstakers rett til å kreve forhandlingsmøte	298
9.3.4.2	Arbeidsgivers rett til å kreve forhandlingsmøte	298
9.3.4.3	Frist for å fremsette krav om forhandlingsmøte fra arbeidstakers side	298
9.3.4.4	Frist for å avholde forhandlingsmøte	298
9.3.4.5	Frist for å fremsette krav om forhandlinger fra arbeidsgivers side	299
9.3.4.6	Frist for å avvikle forhandlingene	299
9.3.4.7	Bistand fra rådgiver	299
9.3.4.8	Formålet med forhandlingsmøte	299
9.3.4.9	Virkningen av brudd på forhandlingsplikten	300
9.3.5	Konsekvenser av mangelfull saksbehandling	300
9.3.6	Virkningene av brudd på formkravene	301
9.3.6.1	Ingen søksmålsfrist	301
9.3.6.2	Frist for å kreve rett til å fortsette i stillingen	301
9.3.6.3	Ugyldighet	301
9.3.6.4	Erstatning	302
9.4	Særlig om oppsigelser i kommunal sektor	302
9.4.1	Innledning	302
9.4.2	Arbeidsgivers drøftingsplikt	302

9.4.3	Oppsigelse	303
9.4.3.1	Vedtakskompetanse	303
9.4.3.2	Formkrav	303
9.4.3.3	Begrunnelse	304
9.4.4	Forhandlinger	304
9.4.5	Virkningen av brudd på saksbehandlingsreglene	304
9.5	Saksbehandlingen ved oppsigelser i statlig sektor	305
9.5.1	Innledning	305
9.5.2	Vedtak om oppsigelse er enkeltvedtak	305
9.5.3	Forhåndsvarsel	307
9.5.3.1	Formål	307
9.5.3.2	Krav til innholdet	307
9.5.3.3	Forhåndsvarselet bør opplyse om innsynsrett i sakens dokumenter.	308
9.5.3.4	Når kan det unnlates å forhåndsvarsele?	308
9.5.4	Skriftlig uttalelse	309
9.5.5	Utredningsplikten	309
9.5.6	Muntlig forklaring for ansettelsesorganet	310
9.5.6.1	Hvilket organ har arbeidstaker rett til å uttale seg overfor?	310
9.5.6.2	Når har arbeidstaker rett til å uttale seg?	310
9.5.6.3	Formålet med retten til å forklare seg	311
9.5.6.4	Rett til bistand	311
9.5.7	Kravene til vedtaket	311
9.5.7.1	Vedtakskompetanse	311
9.5.7.2	Formkrav ved vedtak om oppsigelse	312
9.5.7.3	Krav til begrunnelse	312
9.5.8	Underretning om vedtaket	313
9.5.9	Når har en oppsigelse funnet sted?	313
9.5.9.1	Iverksettelse av vedtaket	314
9.5.10	Klage	314
9.5.10.1	Klagerett	314
9.5.10.2	Klageinstans	314
9.5.10.3	Klagefrist	315
9.5.10.4	Klagens adressat og innhold	315
9.5.10.5	Klagebehandlingen	315
9.5.10.6	Klageinstansens vedtak	317
9.5.10.7	Iverksettelse av klageinstansens vedtak	317
9.5.11	Søksmål	317
9.5.11.1	Søksmålsfrister	317
9.5.11.2	Domstolenes prøvingsrett	318
9.5.11.3	Rettsvirkningen av ulovlig oppsigelse	318
9.5.12	Virkningene av brudd på saksbehandlingsreglene	318

Vedlegg	321
Forhåndsvarsel om oppsigelse – tilbud om muntlig forklaring statlig sektor.	321
Forhåndsvarsel – kommunal sektor	322
Underretning om oppsigelse statlig sektor – virksomhetens forhold	323
Oppsigelse kommunal sektor	325
Virksomhetsoverdragelse	327
Litteratur	329
Forarbeider	331
Dommer og avgjørelser	334
Stikkordregister	341